

צוואת ר' יהודה החסיד בעניין נשיאת בת אחותו

113 א"א ר' יהודה החסיד

כב. לא ישא אדם בת אחיו או בת אחותו.

ע"ט הא"י (א"י סי' קכ)

בחפזון הרני מאשר שאלתו וענה בענין הזוג של בת אחותו ז"ל, אחי אשתו עם בתכם תחי' ועומד כנגדכם לראת רבינו יהודה החסיד, ולחידך נגד זה ש"ם מפורש יבמות ס"ב ע"ב שהוא מ"ל, וכמוצא ברמב"ם פ"ב הי"ד מאיס"ב, וברמ"א לה"ע סי' ב' ס"ו, וסי' ט"ו ושאלת כ"ת ח"י תשובה או רובה כי לא הניח דבר גדול וקטן מספרי אחרונים המלדיים לכאן ולכאן, אבל הלך הנה שדע"ת נוטה שאין להוליא פטות הש"ס והראשונים שהוא מ"ל ממך ודברי קדוש הדורות הרי"ח זי"ע לריכס ישוב, או דנאמר רק לזרעו, או כאלה הדרכים שהל"ע כ"ת בשם הפוסקים, ולו יהא שהוא ספק יכריע בולאי פטות הש"ס שהוא בגלל מ"ל, בפרט לחיכא תורה וזכות הרבים דמגין, ועיין כעין זה פסחים מ"ט ע"א, וזכירוף הסכמת גאונים ולדיקים גם אנכי עני מטקוף שאם מן השמים הוא לטובה טבי הוא וטבי להו, ויזכו לדורות כשרים ולדיקים.

113 א"א ר' יהודה החסיד (מהדורה א"א) - אה"ע סי' קכ

אם יש לחוש לצוואת הרב ר"י חסיד מלמנוע ליתן את בתו לאיש אשר שמו כשם אבי הבת

תשובה לכבוד אהובי תלמידי ידידי הרב המופלג מוה"ר דוד יצ"ו:

הלילה הזה הגיעני מכתבך אשר אתה שואל בדבר השידוך המדובר לגיסתך עם בן תורה ויחסן רק שבשעת חליו השינוי שם שלו הוא כשם אבי הבתולה. אהובי תלמידי לולא אהבתך אין דרכי להשיב בענינים כאלו דברים שאין להם שורש בתלמוד ובפוסקים אך גודל אהבתך הוציאני חוץ לגדרי. דע תלמידי החביב ויהיו דברים הללו חקוקים על לוח לבך לזכרון הכלל הגדול שאין לכל חכמים שאחר התלמוד רשות לומר דבר נגד התלמוד והאומר דבר לסתור קוצו יו"ד מדברי התלמוד לא יחשב בכלל חכמי ישראל, ואמנם כשאנו מוצאים אחד מחכמי ישראל המוחזק בתורה וביראה בלי ספק שכתב בספר דבר הסותר לדברי התלמוד חייבים אנו למשכונני נפשין לתרץ דבריו שלא דבר רק לשעה או למשפחה פרטית ודברי תלמוד הם על הכלל. וכיוצא בזה אנו מוצאים לרבינו יהודה החסיד בצוואה שלו דברים שכמעט אסור לנו לשומעם, כי הוא אומר שלא ישא בת אחותו ובגמרא אמרו שהוא מצוה, הוא אומר שלא ישא אב ובנו שתי אחיות ורב פפא ובנו נשאו שתי בנות של אבא סוראה. הוא אומר שלא ישאו ב' אחים שתי אחיות ובגמרא שמונים זוג אחים כהנים נשאו שמונים זוג אחיות כהנות, ודברי בנתיה דרב חסדא הוון נסיבי לרמי ולמר עוקבא בר חמי, וכיוצא בזה בצוואה ההיא. ואם היה החסיד מצוה צוואה זו לכל ישראל הרי הוא סותר לדברי תלמוד והיה אסור לנו לקבל דבריו כלל.

אבל האמת יורה דרכו כי החסיד לזרעו אחריו צוה לדורי דורות כי ראה ברוח הקדש שזרעו לא יצליח בזווגים כאלה ובה אינו סותר דברי התלמוד שהוא על הכלל ודברי החסיד היא על הפרט.

113 א"א ר' אבן הראשה (מהדורה א"א ק"ק סי' קכ)

ולענ"ד יש מקום ליישב הפליאה העצומה על מה שצוה שלא ישא בת אחיו או בת אחותו היפוך דברי רז"ל ביבמות (דף ס"ב) ובסנהדרין (דף ע"ו) שהנושא בת אחותו עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה וגו'. שיש ליישב בהקדם מה שנתברר בנסיון לגדולי הרופאים כי מרבית הנולדים חרשים אלמים הם כשהאב והאם הם שארי בשר כמו מנישואי בת אחיו ובת אחותו וכדומה וכל שהאיש והאשה קרובין יותר ז"ל במשפחתם ירבה מספר הנולדים מהם חרשים אלמים וידוע חולי העורון וגירוי העצבים וכדומה. וכשאין ביניהם התיחסות קרובות יולידו חרשים אלמים אך במקרה רחוק מאד [וכמבואר בספר חוקי שמירת הבריאות (היגיענע) מאת ה' רעקלאם אשר כתב זאת ע"פ חשבון הסטאטיסטיק. ועיין במחברת הרעאל-ענציקלאפעדיע לחכמת הרפואה הי"ל ע"י איילענבורג ארטיקעל בלוטס-פעררוואנדטשאפט בשם כמה חוקרים מפורסמים וכי גם בבע"ח יסובב נזק לתולדותיהם בהזדווגות שארי בשר. ואף כי הרבה יטילו ספק בזה ויאמרו כי אולי היו סיבות אחרות בכל זאת רבים יחליטו כן לדבר ברור] ומה שאמרו רז"ל שהנושא בת אחות עה"כ אומר אז תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני היינו לפי שיש ענין מצוה יותר בנשואי בת אחותו כמבואר בפרש"י ושומר מצוה לא ידע רע וכשנושאה לשם שמים יענה ה' והיה לבו בטוח כי זרעו יהיה לברכה. והגם שהוא ענין היזק טבעי לא שכיחא היזקא כולי האי ואין לחוש לזה במקום מצוה וכהבטחת הכתוב אז תקרא וה' יענה וגו'. וכאשר ראה החסיד ז"ל כי אין הדור יפה והמון העם מתכוונין לשם נוי כו' ולא לשם מצוה צוה שלא ישא אדם בת אחותו בגלל הנזק היוצא מזה לתולדותיהם [ועיין יבמות (דף ל"ט) עכשו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום כו' והיינו משום דלענין יבום דלאבא שאול הוי כאילו פוגע בערוה כו' יש להקדים מצות חליצה משא"כ הכא דגם כשמתכוין לשם נוי כו' אינו אלא חשש בעלמא מש"ה לא חשש הש"ס לזה כיון דליכא בזה ענין איסור ומש"ה אמר הש"ס שישאה לשם מצוה ויבטח בה' כי לא ידע רע] ודברי הש"ס והשו"ע אה"ע (סימן ב') הוא כשנושאה לשם מצוה ועה"כ אומר אז תקרא וה' יענה וגו'. ומיושב בזה דברי רבינו ז"ל:

וכבר תמה הנודע ביהודה במה"ת אהע"ז סי' ע"ט שהרי מבואר ביבמות ס"ב שמצוה בבת אחותו. אמנם בהגהותי מקור חסד הערתי שם דשטפא דלישנא נקט הנו"ב ובגמרא ליתא תיבת "מצוה" רק אמרו שהנושא את בת אחותו עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה, ויתכן שזהו מקביל לאמרם בב"מ ע"ה ב דמי שאשתו מושלת בו הוא מהצועקים ואינם נענים, ואחרי שרוב הבנים הולכים אחרי אחי האם (ב"ב ק"י ע"א) הנה יש לקוות כי בת אחותו לא תמשול בו וממילא יהיה מהצועקים ונענים ולכן עהכ"א אז תקרא וה' יענה.